Kari Strand, prof.
Thule-instituutti
PL 7300
90014 Oulun yliopisto

Oulu 29.3.2017

Asiantuntijalausunto Agenda2030:n selontekoon

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta on pyytänyt Oulun yliopiston asiantuntijaa kuultavaksi ja asiantuntijalausunnon valtioneuvoston selontekoon kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta: Kestävän kehityksen Suomi - pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti.

Tutustuttuani selontekoon olen koonnut seuraavassa niitä kohtia, jotka vastaavat kysymyksiin siitä, ovatko Agenda2030:een liittyvän Suomen toimenpidesuunnitelman toimenpiteet riittävän kunnianhimoisia ja saavutetaanko niillä haluttu lopputulos.

Selonteko on ajankohtainen ja kestävän kehityksen toimenpiteet ovat globaalisessa mielessä nousseet yhä tärkeämpään rooliin. Suomi on ollut perinteisesti kestävän kehitykseen tukeutuva maa. Lähtökohdat Agenda 2030:n toteuttamiselle Suomessa ovat mielestäni kuitenkin hyvät verrattuna moniin muihin maihin. Kestävän kehityksen mukainen lähestymistapa on tuttu koulutuksessa ja tutkimuksessa sekä kansalaisjärjestöissä että maamme yrityksissä. Tietoisuus ilmastomuutoksesta on korkealla tasolla ja kestävä resurssien käyttö on kehittyvä alue.

Erityisesti kestävän kehityksen toimenpiteet nivoutuvat ilmastomuutoksen hillintää ja tulevaisuuden hiilineutraalisuuteen. Kestävä kehityksen Suomi voi olla malli siitä, miten tulevaisuutta rakennetaan ja samalla taloudellinen kehitys pysyy vakaalla pohjalla. Hiilineutraalisuuteen ja siirtyminen uusiin energiaratkaisuihin vaativat pitkäjänteisyyttä, mutta toimintaohjelman toteuttamisessa ei ole syytä aikailla. Globaalihaasteet ovat todellisuutta nyt ja maalla tulee olla johdonmukainen toimintamalli. Osallistuvuus koskee sekä globaalia vastuuta ja kansalaisten sitouttamista toimintaohjelman mukaisiin toimiin.

Oulun yliopisto

PL 8000
90014 Oulun yliopisto

oulun.yliopisto @ oulu.fi
Puh 0294 480 000
Fax 08 344 064

www.oulu.fi

Toimintaohjelman kunniahimoisuus:

Agenda 2030:n toteuttamisessa painopisteiksi on valittu: 1) hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi ja 2) yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi. Painopistealueet ovat osuvia, joskin osan terminologiasta on moniselitteistä. Esimerkiksi resurssiviisaus on vaikeasti määriteltävä alue ja pitäneen sisällään myös ajatuksen resurssitehokkuudesta. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon katson olevan sisällytettynä osaava Suomi -arvon alle.

Toimintaohjelman kunniahimoisuus on huomattavalla tasolla. Siinä on painopistealueiden sisällä alueita, jotka ovat toteuttamiskelpoisia nykyisen hallituskauden aikana. Osa tavoitteista vaatii mielestäni suuria ponnistuksia ja toimenpano vaatii strategista suunnittelua ja valintojen tekemistä. Elinkeinoelämä, työmarkkinat ja yhteiskunta ovat muutoksessa digitalisaation ja keinoälyn kehittymisen myötä. Kehitys on nopeaa ja parhaat ratkaisut eivät ole aina heti käytössä, joten on turhaa huolestuttaa kansalaisia eriarvoistumisesta tai vaarasta, että ihminen ei pysy mukana tässä. Mielestäni tämän korostaminen ei kuulu toiminataohjelmaan. Tarkoituksenmukaista on kertoa sen sijaan kehityksen hyvistä puolista Suomen kannalta.

Toimeenpanon periaatteet mielestäni on kerrottu nyt yleisellä tasolla. Tämä näkyy myös sellaisissa toimintaa kuvaavissa sanavalinnoissa, kuten tiivistetään, joustava käyttö, varmistetaan ja vahvistetaan kehitystä tukevaa toimintaa. Katson, että tämän suhteen voisi tehdä selkeitä tarkennuksia ja käytettäisiin selvemmin toimintaan kytkeytyviä sanamuotoja, kuten lisätään toimintaedellytykset, sidotaan tutkimus kestävän kehityksen päätöksentekoon. Muutostarve on jo tiedostettu välttämättömyys, joten siinä riittäisi kuluttajien ja kansalaisten aktiivinen kannustaminen ja uusin ratkaisuihin saatava selkeä hallituksen tuki.

Toimeenpanon osa-alueet ovat eittämättä erimittaisia ja eriaikaisia toteuttamispotentiaalin osalta. Tämän vuoksi selonteossa on hyvää, että toimeenpanon seuranta ja arviointi ovat nostettu omaksi kokonaisuudeksi ja näillä on selkeä aikataulutus ja määritellyt sekä mitattavissa olevat indikaattorit. Tämä on ensiarvoista toimeenpanon kehittämisen kannalta. Kestävän kehityksen valtakunnalliset keskustelutilaisuudet ovat kannatettava tapa asiantuntijoiden ja tiedeyhteisön tuoda esille näkökohtia keskusteluun kestävän kehityksen tilasta ja tulevaisuudesta Suomessa.

Lopputulosten saavutettavuus:

Pitkäjänteinen sitoutuminen on kestävän kehityksen mukaisten lopputulosten kannalta tärkeää. Toimeenpanon osa-alueet ovat selkeästi erikokoisia ja osin eriaikaisia toteuttamisen suhteen. Ilmastopolitiikan toteuttaminen on niistä selkeästi pitkätähtäimen toimintaa ja saavutettavuus voidaan peilata Suomi, jonka haluamme 2050 -tavoitteisiin. Tässä suhteessa on syytä korostaa uuden tutkimuksen roolia päätöksenteon pohjana. Samoin tässä tulee korostumaan myös globaalivastuu, koska Suomi ei ole yksin ilmastonmuutoksen liittyvien ratkaisujen kanssa.

Sen sijaan asennekasvatus ja kansalaisten asennemuutos voi aikaansaada nopean saavutettavuuden joillakin painopistealueilla, kuten osaavan työvoiman saatavuus muutoksiin liittyen, maahanmuuttajien kotouttamistoimet tai koulutuksen laadun takaaminen sekä ammatillisella ja korkeakoulusektoreilla. Tähän kaikkeen tarvitaan selkeää hallituksen linjausta ja käytettävissä olevia toimenpiteitä ja resurssien suuntausta. Kansalaisilla on tällä hetkellä selkeä halu siirtyä yhä vastuullisempaan kulutukseen vahvistaen täten myös yleistä hyvinvointia.

Oulussa 29. maaliskuuta 2017

Kari Strand, prof.
Thule-instituutti
PL 7300, 90014 Oulun yliopisto
sähköposti: kari.strand@oulu.fi
puh. 040 7257025